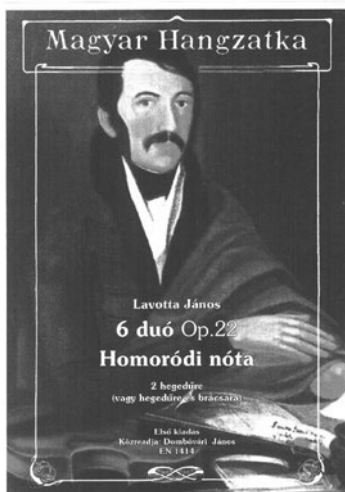

Lavotta Emlékév

A verbunkos zene ünnepe Zemlénben

„A verbunkos zene segített magyarrá lenni, segített magyarnak maradni, segített Európában helytállani.” (Szabolcsi Bence)

Lavotta születésének 250. évfordulójára az örökségét ápoló szervezetek, intézmények a kor muzsikájának-, valamint Lavotta tevékenységének jobb megismerése érdekében emlékévet hirdettek meg, amelyet **Bihari születésének 250., Csermák 240., valamint Egressy Béni 200. évfordulója** előtt tisztelegve nevezhetnénk akár a verbunkos zene évének is.

A sátoraljaújhelyi székhelyű Lavotta János Kamarazenekar (művészeti vezető: Dombóvári János), – Alapítvány, valamint – Művészeti Iskola az elmúlt negyedszázadban monográfiával (Pusztafedémestől Tállyáig, 1994), az első Lavotta-CD (1995), továbbá a

Magyar Verbunkos Zene (2000, 2004, 2005, 2006, 2010, 2012) című lemezsorozat megjelentetésével a magyar zenei romantika korára, s benne elsősorban a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János tevékenységére kívánta a figyelmet ráirányítani.

Az emlékév támogatására és a programok, szervezésére 16 tagú emlékbizottság jött létre, melynek fővédnöke az Emberi Erőforrások Minisztériuma képviseletében *Balog Zoltán* miniszter, védnöke – Zemlén neves közéleti személyiségei mellett – *Dr. Bónis Ferenc* Széchenyi-díjas zenetudós. A tagok között a kottakiadók, a média képviselőin kívül dr. Márkusné Natter-Nád Klára, a Magyar Kodály Társaság elnökségéből, valamint Ember Csaba, a Magyar Zene- és Művészeti Iskolák Szövetsége elnökeként vesz részt az emlékbizottság munkájában. A mintegy húsz program a hangszeres versenyektől a kottakiadáson át a hangversenyeken keresztül a zenetudományi konferenciáig növendékek, zene-művészek, zenetudósok egyaránt lehetőséget ad a verbunkos korának, zenéjének, valamint a legújabb kutatási eredmények közvetítésére, megismertetésére.

A Lavotta Emlékévet 2014. január 19-én Sátoraljaújhely Város polgármestere, *Szamosvölgyi Péter* nyitotta meg a Városháza dísztermében

megtartott hangversenyen. Köszöntő gondolatai hasznos információt közvetítettek a verbunkos zene kialakulásáról, Lavotta János szerepéről, a művészeti iskola tanárainak, növendékeinek Lavotta örökségét ápoló tevékenységét pedig meleg szavakkal méltatta. A verbunkos kamarazenei est programja – *Fehérné Sulyok Éva* értő műsorvezetésének is köszönhetően – Bengráf József régi magyar táncaitól Bihari, Csermák, Kossovits, Lavotta, Rózsavölgyi verbunkosain át Farkas Ferenc Lavottiana című művéig egy időutazásban részesítette a szép számú hallgatókat, akik a négy- és hatkezesztől a fuvolanégyesen keresztül a fúvósötösösig a művészeti iskola tanárai, valamint zenei pályás növendékei a verbunkos kamarazenének igazán változatos és élvezetes keresztmetszetét nyújtották.

Magyar Kultúra Napja – Szózat-éneklő- és Himnusz-zongoraverseny

Az emlékév mostanáig lezajlott programjai a zenei nevelés területén is hasznos feladatokat adtak a művészeti iskolák növendékei, pedagógusai számára. Első pillantásra igencsak szokatlannak tűnhet az a sátoraljaújhelyi kezdeményezés, amely a verbunkos dallamvilágú Szózat és a Himnusz előadását tanulmányi versenyei sorába emelte. Előzményként e sorok írója az első szabadon választott önkormányzat testületének tagja volt, amikor az oktatási bizottság elnökeként, később alpolgármesterként a helyi oktatási intézmények részvételével Himnusz-mondó versenyt kezdeményezett. A győztes legfőbb jutalma azóta is, hogy a Magyar Kultúra Napján, megnyitása óta a Magyar Nyelv Múzeumában *Széphalmon*, Kölcsey imáját a nyertes előadásában hallhatja a közönség. A Szózat-éneklő verseny háttérében a Himnusz töretlen sikere mellett az a lesújtó tapasztalat áll, amit a közének elhangzásakor városi, iskola ünnepek alkalmával kénytelenek vagyunk elszenvedni. Tartok attól, hogy a Szózat közösségben való éneklése nem csak térségünkben kifogásolható minőségű. Noha iskolai tananyag, a verbunkos összetett ritmusképleteihez alkalmazni a prozódiaát, megtalálni a levegővétel megfelelő helyeit, nem csekély kihívás az énektanár számára. Ez könnyen lemérhető a nevezésekből is, hiszen térségünkben mit gondoljunk azokról a városi intézményekről, amelyek képtelenek korcsoportokként egy-egy dalost felkészíteni arra, hogy a Szózatot, valamint szabadon választottként valamely nemzeti példaképről szóló népdalt, mūdalt, balladát stb. zsűri előtt elénekeljen? A kiegyenlített színvonalú verseny résztvevői azonban példát mutattak arra, hogy Egressy díjnyertes dala elénekelhető zenei anyanyelvünként, és csak reménykedhetünk: a résztvevők által a Szózaténeklők száma évről évre gyarapszik majd.

A *Himnusz-zongoraverseny* gondolata Erkel Ferenc születésének bicentenáriuma évében fogant zongoratanáraink azon elhatározásából, hogy növendékeink ne fejezzék be alapfokú tanulmányaikat úgy, hogy Erkel zongoradarabját – akár különböző nehézségű letétekben – ne tudják eljátszani. A zenei nevelésben ismét egy olyan lehetőség a tanár

számára, amelynek során a magyar zenei romantika időszakáról, a verbunkos zene szerepéről, jellegzetességeiről, a nemzetté válás máig ható folyamatáról növendékeinek tudatra, érzelmre ható ismereteket közölhet. Szabadon választott műként a résztvevők egy 20. századi, illetve kortárs magyar zeneszerző zongoradarabját játsszák. Ennek a versenynek emelkedett hangulata nem hasonlítható egyik zongoraversenyhez sem és még a tízedik alkalommal megszólaló Himnusz is szolgálhat újabb hatással, mélyebb élménnyel. A rendezők tapasztalata, hogy a térség zongoratanárainak egy része, a helyett, hogy természetes módon, nyitottságot mutatva nyúlna a szakmai feladathoz és élne a zenei nevelés újabb lehetőségével, tanácstalanságuk, bizonytalanságuk csak nehezen oldódik. Annak ellenére történik mindez, hogy a nemzeti köznevelési törvényből az olyan erőteljes hagyományt teremtő és ápoló intézmények, mint például a Lavotta János Művészeti Iskola, kellő támogatást meríthetnének.

A Lavotta Emlékév figyelemre méltó zenepedagógiai eseményeként tekinthetünk a *Magyar Kultúra Napjára megjelent két kottakiadásra*. A házitanító Lavotta ez ideig csupán kéziratból ismert 20 hegedűduójával ismerkedhetnek meg a magyar zenepedagógia résztvevői. Az op. 22-es, hat darabból álló „Duetto Hungarica” a Neuma Kiadó-, az op.49-es, un. „Könnyű hegedűduók” pedig az Editio Musica Budapest gondozásában jelent meg. A kötetek közreadója Dombóvári János, aki a MTA Zenetudományi Intézetben az 1990-es évek elején pedagógus ösztöndíjasként találkozott először Lavotta autográf hegedűduóival. A közreadásig eltelt húsz év alatt a duók életre keltek azáltal, hogy a zenét kedvelők hangversenyeken, valamint CD-én is meghallgathatták. A kottakiadás révén Lavotta pedagógiai célú hegedűduói most már hozzáférhető válnak a növendékek, tanárok számára, akiknek szükségük is lesz a kottapéldá-

Sajtótájékoztató a kottakiadók részvételével, Dombóvári J. Imre, Kerékfy Márton (Zeneműkiadó), Baján József (Neuma Kottakiadó), Dombóvári János

nyokra, ha részt szeretnének venni az első ízben meghirdetett Lavotta János hegedűduó versenyen május 16-án, Sátoraljaújhelyben. A szép kiállítású kötetek kottagrafikáját Dombóvári János Imre fuvolaművész-tanár készítette.

Az emlékév második hangversenye *Zongoramuzsika a nemzeti romantika korából* címet viselte. Közismert, hogy a kor verbunkos kiadványai a verbunkos-triász darabjait elsősorban zongora-átiratban tették közzé, és ismertségükhöz, népszerűségükhöz ez a körülmény is hozzá járult. Példaként említhetjük a Sarasate felhasználásával – a szerző megnevezése nélkül – nemzetközi hírnévre is szert tett Lavotta igen szép lassú verbunkosát, a Homoródi nótát, amely a 19. században különböző letétekben tizenegy forrásban fordul elő. Lavotta lassú magyarján kívül Dr. Petricska Miklósné, Ivanyenkó Mária, Nagy Enikő zongoratanárok, valamint Pál Edith Erzsébet és Fehér Dániel zenei pályás tanítványaik a darabok ízét, hangulatát visszaadó, igényes előadásában Csermák, Thern, Liszt, Hubay – pódiumon ritkábban hallható – négy- és hat kéz- írt művei hangzottak el a Lavotta-ház pódiumtermében.

XII. Lavotta Napok

Az emlékév programját gazdagította az idei Lavotta Napok rendezvény-sorozata is, amely hagyományos módon az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc emléke előtt is fejet hajtva hangversennyel kezdődött a Városháza dísztermében. Az emlékbizottság tagjaként *Dr. Hörcsik Richárd* zempléni országgyűlési képviselő köszöntőjében rövid áttekintést adott Lavotta életútjáról, tevékenységéről. Kiemelte a Hegyaljához, Tállyához, a Lavotta által Servus humillimus!-ként üdvözölt tokaji borhoz fűződő kapcsolatát, amelynek jótékony hatását a szerző minden bizonnyal vidám darabjaiba is belekomponálta. Így volt-e, vagy sem, ezt a Hangásznégyes (Dombóvári János Imre-fuvola, Licskó Tibor-hegedű, Dombóvári János-brácsa, Fehérné Sulyok Éva-cselló) Lavotta-estjén a nagyszámú érdeklődő eldönthette. Nem kis kockázata van annak, ha az előadók a hangverseny műsorát egyetlen szerző darabjaiból állítják össze. Ezt a csapdát a Hangásznégyes tagjai úgy kerültk el, hogy nemcsak műfaji változatosságra törekedtek, hanem – a szóló hangszertől a kvintettig – az előadói apparátus is igény szerint módosult. Lavotta verbunktánc gitáron (Licskó Tibor)-, míg a hegedűduókból öt különböző összeállításban (brácsa-cselló, fuvola-brácsa, hegedű-brácsa, fuvola-hegedű, két hegedű) hangzott el. Lavotta mintegy 120 opusában nagy számban található három vonós hangszerre írt polonézok, menüettek, lendlerek, kontratáncok. A fuvolás-trió a kor divatos táncaiból egy-egy menüettet és polonézt illesztett az est műsorába. A hangverseny kuriózumaként a Homoródi nóta ezúttal Dombóvári János Imre átiratában nagy sikert arató előadásával párosulva hangzott el fuvolán. A Hangásznégyes a két verbunkos (B-dúr, F-dúr) elhangzása után Simon György zongorázásával kiegészülve Lavotta két formaújító programzenéjével

Jármi Szófia, a népdalverseny
kiemelt nívódíjasa

(a *Nota Insurrectionalis Hungarica*-ból négy tétel, valamint a Szigetvár ostroma) fejezte be a nagy sikerű hangversenyt.

A Lavotta Napok *tanulmányi versenyei* ezúttal a népdaléneklő-, a verbunkos négykezes zongora-, valamint a zenei műveltségi verseny megyei résztvevői számára adott lehetőséget arra, hogy felkészültségüket bizonyítsák. A *Lukin László népdal- és népzenei verseny* rekord számú résztvevőit köszöntő Dombóvári János iskolavezető a Városháza dísztermében meleg szavakkal emlékezett a 10 esztendeje elhunyt *Lukin Lászlóra*, a nemzet zenei ismeretterjesztőjére, akivel a művészeti iskola 1989-től a Tanár úr haláláig szoros és gyümölcsöző kapcsolatot ápolt. Egy évtizeden át volt a Lavotta Alapítvány kuratóriumának tagja, valamint a Lavotta János Kamarazenekar hangversenyeinek műsorvezetője. A térség népdal-

éneklő versenyének zsűrijében a kezdetektől részt vett, s ezek után mi sem természetesebb annál, mint hogy népdal- és népzenei versenyünk névadója a sokak által szeretve tisztelt, Lavotta János-díjas Lukin László.

A zsűrinek nem volt egyszerű dolga, amikor a számos kiválóan előadott dalsokorból, hangszeres előadásból korcsoportonként az elhangzottakat rangsorolta. A teljesség igénye nélkül emeljük ki a tokaji Aszúszemek citerazenekart (felkészítőjük Dr. Kolozsyné Takács Éva), a bácskai ugrósokat játszó együttest Kazincbarcikáról (Boncsér Gábor tanítványai), valamint a tállyai citerazenekart. Az utóbbi együttesel az a Vojtonovszki Sándor népzene tanár foglalkozik, akit bő másfél évtizede az újhelyi intézmény fedezett fel. A 2012-es Fölszállott a páva verseny-

sorozatában országos hírnévre tett szert az által, hogy a Parapács zenekar bögőseként kategóriájukat megnyerték. Büszkék vagyunk rá és örülhetünk annak, hogy visszatért a kis tanítványokhoz abba a hegyaljai környezetbe, ahol egykori növendékként a Forgatócs citerazenekarral a jelen sikereit megalapozta.

Négykezes zongoraversenyt számos helyen rendeznek, kedvelt formája ez a zongoristák kamarazenélésének. A sátoraljaújhelyi Verbunkos Négykezes Találkozó gondolata ugyanaz a szándék hívta életre, mint a Himnusz-, Szózat-versenyeket, vagy például a 22 éve zajló Zempléni Hangszeres Találkozókét: a hangszeres növendékeket a verbunkos zene ismeretére-szeretetére oktatni-nevelni. A Lavotta szerzeményeiről dicsérrően megnyilatkozó Kölcsey Ferenc a haza, nemzet, nyelv szentháromságát hirdette, melyek közül leginkább a nyelv fontosságát hangsúlyozta. *Kodály Zoltán* ezt azzal egészíti ki, hogy „...*a nemzeti öntudat fenntartó, tápláló erői közt a legszükségesebb kettő: a nyelv és zene.*” *Sütő András* a zenei anyanyelvet szintén nemzeti létünk alapjává teszi, amikor kimondja: „...*Az anyanyelv és a zenei anyanyelv páros szárnya révén lehetünk önmagunk, bármelyiktől fosztana meg a sors, bennük maradunk.*”

Zenei anyanyelvként vajon tekinthetünk-e az idegen hatások mellett magyar népzenei gyökereket is felmutató, a 19. században a nemzetté válás zenei szimbólumává lett verbunkosra? Tudunk-e azonosulni a Szózat, a Himnusz, a Bánk bán, Liszt magyar rapszódiainak, az első magyar kantátának, a Mosonyi által Kazinczy versére komponált Tisztulás ünnepe az Ungnál stb. – és itt folytathatnám a sort a 20. századi zeneszerzőinkkel – zenei nyelvével? A Verbunkos Négykezes Találkozó erre is választ ad akkor, amikor a résztvevők a széles körben játszott Ránki Kapuvári verbunkja mellett Csermák, Bihari, Rózsavölgyi, Doppler, Volkmann egy-egy darabjával bővítették eddigi ismereteiket. A növendékek szabadon választott műként pedig bármilyen stílusú négykezeset játszhattak.

A rendező tapasztalata kísértetiesen egyező a januári versenyekével: azonos létrehívó szándék mellett a térségben maradt a zongoratanárok nem kevés részének bizonytalansága, a céltudatosság, elkötelezettség, nyitottság hiánya, a pedagógiai munka „komfortzónájának” minden áron való „védelme”. Éppen ezért hálás köszönet illeti a tokaji-, a cigándi székhelyű Széptan-, valamint a Lavotta János Művészeti Iskola zongoratanárait, valamint a szakmai elképzeléseket támogató Bojti Eszter zongoraművész-tanárt, zsűrielnököt hozzáértő, segítőkész munkájukért.

A március 9-től 13-ig tartó Lavotta Napok eseménysorozata a Lavotta, Bihari, Csermák, Egressy Béni munkásságába betekintő zenei műveltségi versenyel, valamint a Hangásznégyes Lavotta tállyai nyughelyén adott hangversenyével fejeződött be. A programsorozat áprilisban folytatódik és júniusban Zenetudományi Konferenciával ér véget.

Dombóvári János